

nekaj ur, je pretrgalo tihoto na fronti.

nekaj ur, je pretrgalo tihoto na fronti.

Potreba čištění v uprání amerických železnic. (Narislal Jerger.)

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE
PODPORNE ZVEZE
Organ of and published by the Slovene National Benefit Society
In Canada \$2.00 per year, \$1.00 per half year; in the U.S.A. \$1.00 per year, \$0.50 per half year; in Europe \$0.50 per year, \$0.25 per half year.
Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$2.00 per year, \$1.00 per half year; in Europe \$0.50 per year, \$0.25 per half year.
One dollar per copy.—Subscriptions in remittance of stamps are not accepted. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.
Haber na vas, kar imaš ali s kletom
PROSVETA
2057-30 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois
MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke

Lokalne in druge vesti

Sharon, Pa. — Muhašči april je vzel slovo, a v njem ne vidim posebnih novic. Na 16. aprila sva s Jožetom Garmom obiskala br. Mihaela Lenarčiča, ki že delj časa bolega. Zdravje se mu počasi vrača in rekel je, da se počuti dosti boljše in postaja močnejši, sem in tja pa pride na gorke solnce in sveži zrak. Upamo, da kmalu popolnoma ozdravi, kar mu vsi želimo. Ko je v postelji, mu dela dnevnik Prosveta kratak čas. Na mizici ob njegovi postelji sem videl kup Prosvete.

Istega dne, to je 16. aprila, je Slovenski dom dobil telefonsko sporočilo iz Struthersa, Ohio, da je tam umrl naš delničar Mikolj. Naslednjega dne, baš na velikonočno nedeljo, smo se podali tja in mu v zadnje slovo nesli svežega cvetja v imenu Slov. doma v Sharonu. Pokojnik je bil star okrog 45 let in v Ameriki je bival približno 28 let. Doma je bil od Sent Jerneja, kakor je povedala njegova žena. Bil je v društvu SNPJ in JSKJ. Zaprucka žalujejo čeno, tri sinove in eno hčer. Pogreb se je vršil 18. aprila dopoldne.

In tako sem bil na velikonočno nedeljo zadržan, da nisem mogel obiskati Antona Zidanška, ki me je povabil, naj pridem na krače in klobase. Vsekakor se je moral sam masiti z okusno slanino, a sam si jo je tudi požegnal. Prejšnji dan sem se ustavil v Slov. domu, misleč, da ga dobim tam, če bo prinesel pihhe v Dom, a zaman sem ga pričakoval, ni ga bilo. Mislil sem si, da bom jaz njega enkrat zalotil v Domu, da ne bo vselej od mene. In tako smo opravili naše velikonočne čase oziroma velikonočno dobo v Slov. domu brez Zidanška.

Kmalu poteče leto dni, kar sem se odpeljal na obisk v staro domovino. Naj povem "še eno" s tega obiska, ki sem jo slišal sam z drugimi sopotniki v vlakcu starokrajake železnice. Ko sva se s Tonetom Priteklom peljala proti Novemu mestu, je bil za Vlanje Gore na neki postaji vstopila mlada dama s 4 do 5 letnim sinkom. Oba sta bila oblečena in govorila sta lepo slovensko. Nasproti sva sedela mlada s Tonetom, zraven nje pa stare kmečke ženske. Mlada dama je posvečala obilo pažnje svojemu ljubljencu, ki je bil sila radoveden, kakor pač vsak zdrav otrok. Vse je hotel vedeti, vse imeti. Ona ga je objemala in mu šepetala: "Sinko moj, kako si priden, kako si lep, zlatek moj." On pa je razposajeno skakal sem in tja, v naročje svoji materi, da je kar stokala. Mi smo strmeče opazovali to početje razvajenega dečka. Se bolj smo pa strmeli, ko je začela mdrovati, češ, uboge kmečke žene, ki imajo več otrok, pa taka revščina. Otroci so lačni in strgani ter bos, umazani in smrkavi. "Kaj ne, moj zlatek, ti pa si vsaj očiščen kot se spodobi," si je zatrdjevala mlada mati, potem pa nadaljevala: "Jaz ne bi marala več otrok, eden je dovolj, da se ga dostojno obleče in vzgoji. Kdaj se bodo spametovale tudi kmečke žene, da ne bodo rodile toliko otrok, ki prinašajo še večjo revščino in materi bolezen."

Stare ženske so se kar spogledavale in srepo motrile mlado damo. Ena se je okorajčila in rekla, da saj ni tako hudo ne. "Stiri otroke imam in dokler imam jaz kaj jesti, imajo tudi otroci. Vi ste preveč prevzetni." Mlada mati je odgovorila, da njim otroke pač Bog daje, ona pa ne verjame v to, kajti ljudje sami lahko kontrolirajo naravo, tako da imajo le toliko otrok, za kolikor lahko skrbijo, da jih dobro vzgojijo in da jim nudijo zadostnih potrebščin. Toneta sem slišal s komolcem in se zadovoljno nasmehal. Na prihodnji postaji je mlada dama s svojim zlatkom izstopila. Mridva sva se spogledala z ženicami. "Ja, takih pa malo," je pripomnila ženska. "Ali ste videli, kako nam jih je dajala pod nos? No, pa saj ne ve kaj govori, ako bi vedela, se ne bi tako mlado motila. In kaj bi storila, da ji umrje njen edinec? Me pa smo se dobro preskrbele: če nam enega ljubi Bog vzame k

sebi, nam ostanejo še drugi, ona pa ne bi imela nič..."

Dne 21. aprila sem prejel pismo zahvalo iz starega kraja od tajnika gasilskega društva v Ponovi vasi pri Grosupljem. Pismo so podpisali uradni in vtišni društveni žig, zraven pa je priložena slika Ivana Dremlija, predsednika gasilskega društva, v gasilskem kroju. Pismo se glasi:

"Naša gasilska četa v Ponovi vasi pri Grosupljem je našla lep odmev med našimi rojaki v Ameriki. Darovali so zato, ker gojijo do svoje rojstne domovine, četudi živijo v daljni Ameriki, še vedno isto iskreno ljubezen, tako tudi do povzdige domače vasi. Zato se gasilska četa v Ponovi vasi vsem prispevateljem tega sklada iskreno zahvaljuje. Obenem se zahvaljujemo tudi nabiralcem Antonu Valentinciču v Sharonu, Pa., Alojziju Rebolju v Clevelandu, O., Ivanu Štiberniku v So. Chicagu, Ill., in Jožetu Purkatu v Pueblu, Colo., ki so z redno ljubeznijo do domače rojstne vasi z vsjo požrtvovalnostjo zbrali znesek 2250 dolarjev, kar nam bo pripomoglo do izgotovitve našega gasilskega doma, čigar otvoritev se bo slovesno vršila 7. avgusta. V domu se bodo vršile tudi igre in druge koristne zabave, kar bo našemu ljudstvu v razvedrilo in izobrazbo. S tem bodo omogočili i nadaljni dohodki, s katerimi bomo odplačevali še ostali dolg. Zal nam je, da se ne morete udeležiti te slovesnosti tudi vi, zato se pa bomo vas hvaležno spominjali. Tisočera zahvala in mnogo iskrenih pozdravov vsem. — Ivan Dremelj, predsednik, Anton Pritekel, točasnaj tajnik, Alojzij Glinšek, blagajnik."

Kakor poročajo, je gasilsko društvo v Ponovi vasi prejelo iz Amerike vsoto 2250 dolarjev, katero je poslal podpisani. S tem se ni rečeno, da se je nabiranje v pomoč omenjenemu domu zaključilo. Naj povem, da še vedno sprejemam prispevke. Zadnje čase sem prejel nadaljnjih prispevkov, ki so jih darovali sledeči: Jeru Rupert, rojena Gruden in doma iz Male vasi, je prispevala \$1, Marija Zeleznikar, rojena Gruden in doma iz Male vasi \$1, Helena Skul, Gričarjeva mati iz Pejce, ki živi v Pueblu, Colo., je poslala \$2, kar je nabrala tam in darovali so Marija Zdravje, rojena Skul v Pečah \$1, John Jeršin iz Sentjurja 50c, Mana Garm, rojena Žužek na Pečah, Malenska Mana, 50c. Tako imam sedaj skupaj \$4. Počakal pa bom, da dobim še kaj darov od dobrih rojakov, da potem vse skupaj odpošljem na pristojno mesto.

Anton Valentincič, 262.

Nebeški telefon za dolar

Leslie, W. Va. — Vsem onim, ki so me pisno vprašali o delavskih razmerah v teh krajih, odgovorjam v Prosveti, da tukajšnje delavske razmere letos so slabe, kakor tudi na splošno po vsej West Virginiji. Dela se le po en do dva dni v tednu in dela

so različna, več slabih kot dobrih. Vseled tega nikomur ne svetujem sem za delom. Toliko v pojasnilo in vednost, da ne bom vaškemu posebej odgovarjal. Čim se bodo razmere izboljšale, bom poročal v tem listu.

Leslie se nahaja v hribih in v sedanjem pomladnem času je zelo prijetno. Vse je v najlepšem zelenju in cvetju, ptičjega petja tudi vse polno, njihovo žvrgolenje nas navdaja z lepoto pomladi.

Trgovine, hiše in vse imetje je last kompanije. V tukajšnjem premogorju nas dela do 500, med temi smo pa samo trije Slovenci, 40% pa je črncev, nekaj Grkov in par Hrvatov, ostali pa so domačini Westvirginjci. Najbližja slovenska naselbina je oddaljena 30 milj, to je Richmond. Ker sem že par let tu na Leslieju, bi lahko kaj več napisal.

Lani so par milj od tu v samoti ob neki cesti postavili cerkev, ki menda ni katoliška. Sprva so dejali, da bo gasilinska postaja, kar pa ni bilo res. Nagovarjali so me, naj grem pogledat tisto cerkev, češ, da je v njej nekaj povsem novega. Kaj neki, sem jih vprašal, pa so povedali, da je v cerkvi take vrste telefon, po katerem lahko govoriš z vsakim umrlim svojem ali prijateljem, ki se je preselil na "oni svet". Tak pogovor stane en dolar. Gledal sem jih, pa mi je ušel smeh. Ali je vsak dan odprto, sem vprašal. Ne, samo ob določenem času, so me zagotovili. Naj se prepričam, so rekli, saj stane samo en dolar. Veliko naj vržem v tisti nebeški telefon, pa bom slišal zaželjeni glas. To je pač mogoče, sem odvrnil, saj sem že pred 30 leti metal groše v škatlo in bila je dokaj glasna...

Te dni sem iz starega kraja prejel žalostno vest, da je v Savljah pri Ljubljani dne 6. aprila umrl posestnik Janez Vdovč (Udovič) za srčno hibo. On je bil prvi moj gospodar pred 37 leti. Takrat sem si namreč pričel kruh služiti. Bil je dobro znan v tamkajšnji okolici, ker je bil dober gospodar, pa tudi zame je bil dober. Tri dni pred smrtjo je bil na Ježici v neki gostilni in bil je dobre volje ter vesel. Mojim sodnikom je naročeval, naj me pozdravijo in da mi želi vse najboljše. Ohranil ga bom v trajnem spominu, kajti bil je mož, ki se ga nikdar ne pozabi.

Louis Sever, 131.

Finančno poročilo AJRH

Chisholm, Minn. — V naslednjem podajam finančno poročilo organizacije American-Jugoslav Radio Hour, ki oddaja svoje programe po radiu. Tu so priobčene le skupne vsote, detajlirano poročilo pa je bilo mimografirano oziroma razmnoženo na posebnih polah.

Stroški za radiopostajo od novembra do marca so znašali \$630, za razne nastope v radiu \$601, transportacijski stroški \$196, razni stroški \$67.66, plače uradnikov \$75. Skupni stroški \$1,359.66.

Dohodki so znašali kot sledi: Preostanek od prejšnjega leta \$291.67, novi prispevki \$976.40, dohodki od piknika \$948.70. Skupni dohodki \$2216.77.

Edouard Daladier, predsednik francoske vlade.

Dohodki\$2216.77
Izdatki\$1659.66

Preostanek\$ 557.11

Torej je dne 27. marca 1938 znašal preostanek \$557.11, ki je naložen v banki. Poročilo finančnega stanja je pregledal nadzorni odbor dne 27. marca t. l. v Aurori, Minn., in je bilo odobreno na skupni seji istega dne v istem mestu.

Dne 29. maja se bo vršila važna seja celotnega odbora, da se uredi vse potrebno za letni piknik naše organizacije. Seja bo v poslopju Nashauk Memorial v Nashauku ob 2. popoldne. Poskrbite, da bo na tej seji zastopan vaš odbor in vaša naselbina. Letni piknik se bo vršil v juliju v Hibbingu na prostoru Hibbing Fair Grounds.

Frank L. Tekautz, predsednik.

Velik uspeh pevskega festivala

La Salle, Ill. — Nedelja, 24. aprila, bo gotovo ostala v trajnem spominu vsakemu, kdor se je udeležil velikega pevskega festivala šestih zborov v tukajšnjem Slovenskem domu. Takega triuma še ni doživela naša slovenska naselbina v svoji zgodovini, bodisi v moralnem ali gmotnem oziru. Bil je resnično kulturni praznik umetnosti lepe slovenske pesmi, s katero so zbori očarali vso avdienco in oбудili spomine na našo lepo rojstno domovino.

Program je otvorilo domače dramsko društvo "Soča" z lepo pesmijo "Pozdravljeni", katere besedilo je napisal Fred Malgai in jo priredila po naprepu "Soča voda" mrs. Mary Banko. Potem je naš znani rojak Leo Zevnik z izbranimi besedami pozdravil pevce in avdienco ter obrazložil pomen tega pevskega festivala in se toplo zahvalil za ogromno udeležbo, ki je prekašala vse prejšnje, kar jih še bilo v tej dvorani. Govoril je v slovenskem in angleškem jeziku. Nadalje je "Soča" zapela Delavski pozdrav, Venček, Ob lepi modri Donavi, The Glow Worm pa je zapel ženski zbor. Zbor vodi mrs. Mary Banko in na glasovir je spremljala Alice Krutz.

V drugi točki je nastopil socialistični pevski zbor "Naprej" iz Milwaukeeja in prispeval štiri pesmi. Dve pesmi je odpel moški zbor, Križevna kosa in Na dan, mešani zbor pa Po zimi iz šole in Naše gore. Pevovodja je Stephen Jursik. Frank Puncer je pozdravil avdienco v imenu zbora, a ker se ni poslužil mikrofona, ga žal v zadnjih vrstah nisimo slišali.

Tretji je nastopil moški pevski zbor "Prešeren" iz Chicaga in odpel Delavsko himno, Utopljenko in Mlatiče. Frank Japich, predsednik, je povedal, da zbor letos obhaja desetletnico in da sloni na delavskih principih. Pevovodja je profesor F. J. Kubina. Prešernov kvartet je zapel eno slovensko, angleško in hrvatsko ter dodal še eno slovensko.

Socialistični pevski zbor "Sava" iz Chicaga je pod vodstvom Jakoba Muhe podal prekrasno in dolgo pesem Vrbsko jezero in Atlantske odmeve. Mrs. Mary Muha je spremljala na glasovir. Predno je nastopilo pevsko društvo iz South Chicaga, je John Tisol spregovoril par besed o zboru in poročal, da je član že 35 let. "Slovan" je prispeval pod vodstvom Mirka Kuhla Priporke iz dunajskega gozda in Domače odmeve, venček slovenskih pesmi.

Zadnje je nastopilo pevsko društvo SND iz Waukegana in zapelo Pevci smo slovenski mi, (Dolje na 2. strani.)

Zakaj se staramo?

Noben zdravnik ne more danes določno povedati, kaj je prav za prav "staranje" in po katerih dogajanjih v organizmu se pojavlja. Niti so najrazločnejše vzroke za staranje, n. p. usedenje apna ob žilnih stenah, naraščanje izgube vode iz organizma, popuščanje delovanja ključnih žlez itd. Značke, simptome staranja pa seveda zelo dobro poznamo, n. p. sivlas, a vsi ti znaki so samo posledica nekakšne skupnega vzroka za staranje, ki ga do danes nismo mogli pojasniti.

Vemo, da poedini stanici nikakor ni treba umreti. So enostanična bitja, ki živijo neomejeno dolgo. Ta neznatna bitja se množijo z delitvijo. V zadnjem času so nastop takšnih bitij s primernimi posežki preprečili: in tem je bilo mogoče življenje poedinega organizma ohraniti izredno dolgo časa in — teoretično — neomejen čas.

Drugače je pri višjih bitjih, ki sestojijo mnogih stanic. Tudi tu je mogoče z reditvijo živga tkiva izven telesa poedine dele organizma ohraniti skoraj neomejen čas pri življenju. Toda organizem sam se staranju in končni smrti ne more izogniti. Tudi pomlajevalni eksperimenti, ki so nekaj časa tako razburjali znanstveno, so se izkazali za udarec v vodo. Pokazalo se je namreč, da učinek pomlajevalnih posegov po prvih dobrih uspehih kmalu spet mine.

Spriznati se moramo torej s tem, da smo moč prevladujoči položaj višjih bitij in posebnost človeka nad primitivnimi oblikami življenja kakršne poznamo pri enostaničnih bitjih, počevši z minljivostjo poedince. Sicer ostane še di posameznik toliko nesmrten, kolikor živi svojih potomcih.

Vsak izmed nas pozna ljudi, ki so videli stveno mlajši ali starejši, nego bi pričakovali po njihovih letih. Doslej nismo vedeli, da je teh primerih "navidezna starost" takšnega človeka njegova "prava", to je fiziološka starost. Če je videti n. p. 35-letna ženska mlada kak 25-letnica — pri čemer seveda ne smemo ušteti kozmetičnih olupševalnih pripomočkov — tedaj je v resnici mlajša, nego nam pri njej kratni ali potni list. Moderna znanost je mreč ugotovila, da je za ljudi časovna enotnost "eno leto" lahko nekaj zelo različnega. Vsak sameznik ima svoj "telesni čas". Mladim ljudem poteka čas, kakor znano, navidezno počneje nego starejšim ljudem. In v resnici je fiziološko leto v obeh primerih zelo različno. Tako so ugotovili, da se rana določene velikosti pri 10-letnem otroku zaceli v četrtini časa, bi jo rabilo isto toliko rana pri 50-letnem človeku. To pa pomeni, da starejšemu človeku fiziološki čas štirikrat hitreje mineva nego otoku.

Na prvi pogled je videti, kakor da bi bilo še današnje življenje bistveno bolj nezdravo go življenje naših prednikov. Toda v resnici "upehani" človek sedanosti dalj časa ne je živl pretekli človek. Znanost je ugotovila, da se je povprečna življenska doba od l. 1870 l. 1937 povečala za okroglo 25 let, namreč 35 let na 60 let. Na temelju statističnih podatkov bi mogel lanskoletni možki novorojenec veti povprečno 61 let, lanskoletna deklica 63 let.

Te nagle porasti povprečne življenske dobi ni težko pojasniti: v njej vidimo zelo izrazit kaz za napredek medicine in higijene. Načeloma je dolgo vrsto bolezni kakor kolera, črne koze, gobavost itd., vsaj v civiliziranih želah popolnoma iztrebila, druge, kakor lepra in umrljivost dojenčkov, pa učinkovito zatila.

Večji del zla na tem svetu pač ne prihaja staranja samega na sebi, temveč od boleznih prežgodnje smrti, to je smrti, preden domo naravno mejo človeškega življenja. Vprašanje, da-li ima smisel podaljševati življenje, na pa je naloga, da bi ohranili človeka do te ke starosti po možnosti zdravega.

Po razpravi dr. H. Wolterreka—

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete z dne 2. maja 1918)

Domače vesti. V Clintonu, Ind., je bil v vubit 35-letni Jože Plesternik iz Skofje L. član SNPJ.

Delavske vesti. Vse ameriške industrije pritožujejo, da jim primanjkuje delavcev.

Svetovna vojna. Ponovna nemška ofenziva v Belgiji je bila razbita z ogromnimi izgubami za Nemce.

Sovjetska Rusija. Rdeča garda ima še eno težko boje z Nemci in njihovimi ukrajinskimi hlapi na jugu Rusije.

(Dolje iz prve kolone.)

je zdaj blagoslovil nacijsko zaplembo istih sestev! Ime umorjenega morilca Dollfussa, ki je bil zdaj izbrisan kot ime veleizdajalca, kot nacijskega — trockista. Na njegovem tronu pa pride njegov morilec Oton Planetta!

Tako se vrtil znořeli svet. Razumi ga, če se reš!

Ali ste že naročili Prosveto? Mladinski list svojem prijatelju ali sorodniku v domovino? To edini dar trajne vrednosti, ki ga mal denar lahko pošljete svoji v domovino.

Habsburžani - nacijski trockisti!

Ironija današnje, na glavo postavljene dobe nima para v vsej zgodovini!

Iz Berlina poročajo, da je bil zadnji habsburški pretendent na avstrijski prestol, "nadvojvoda" Oton, ki se potepa po Franciji in Belgiji s svojo materjo Cito, zadnje avstrijske cesarice, obtožen veleizdajstva na Dunaju po odredbi Hitlerja. Poročilo se glasi, da je Oton zakrivil ta zločin, ko je po Hitlerjevemu vpadu v Avstrijo zadnji mesec izjavil poročevalcu nekega pariškega lista, da je Hitler uzurpator, ki se je na razbojniški način polastil Avstrije.

Obtožnica veleizdajstva je takoj imela praktične posledice za nacijske gangreže. Zaplenili so posestva Habsburžanov v Avstriji. Nacijska dvojna morala! Nacijski glavarji oznanjajo sveto križarsko vojno z "židovskim boljševizmom", v katerem je vključena tudi demokracija, kjerkoli še živi. Vse, kar je počel in še počena "židovski boljševizem", je pri nacijskih prekleto — in med temi početi je tudi zaplemba carskih posestev v Rusiji. Ampak, kar nacijski preklinjajo v Rusiji, isto blagoslovljajo v Avstriji! Kar je v Rusiji prekleto, je v Nemčiji in Avstriji sveto!

Ko so po padcu Avstro-Ogrske zavladali v novi avstrijski republiki socialisti, so zaplenili habsburška posestva. To so storili v interesu vsega ljudstva, ne za svoje osebne interese. Carski gradovi na Dunaju so postali javni muzeji, ki so bili odprti vsem in od turistov iz tujine so pobirali majhno vstopnino. Danes je drugače. Hitler je zaplenil ta posestva, ki jih cenijo na deset milijonov dolarjev, za koristi nacijskega režima. In da je ta svoj čin legaliziral, je moral biti habsburški fantič Oton obtožen veleizdajstva.

Zamislimo se malo v največje politično-moralno akrobatstvo, s katerim si je lomila vrat Avstrija zadnja leta, predno je obležala mrtva.

Socialistično zaplembo habsburških posestev v Avstriji so avstrijski klerikali označili kot — tatvino. Pred štirimi leti so avstrijski klerikali, ki so se prelevili v klerofašiste, z Mussolinijev pomočjo strmoglavili socialistično upravo na Dunaju z brutalno silo in kmalu potem so popravili socialistično "tatvino". Habsburžanom so povrnil zaplenjena posestva in občina za občino je imenovala pretendent Otona za "častnega občana". Mali Dollfuss, klerofašistični "Napoleon", je bil tiste dni Mussolinijev junak, papežev junak in katoliški junak vsega katoliškega sveta. Saj je strl brezverskega socialističnega "zmaja" v Avstriji in prvi dvignil Avstrijo na visoko in svetlo podlago papeževе socialne doktrine, postavljene v Quadregesimo Anno! Sam papež Pij je blagoslovil prvo ustavo Dollfussove krščansko-korporativne Avstrije!

Tedaj pa se je zmuznil v kanciersko palačo na Dunaju hitlerjanec Oton Planetta in je ustrelil junaka Dollfussa. (Slovenski pater Hugo Bren v Ameriki je malo prej indirektno prerokoval, da Dollfussa ubijejo socialisti! To, da je Dollfuss dal postreliti in poobesiti okrog 3000 socialistov, ni bil pri Hugonu noben zločin!) Vse katoliški svet se je strahovito zgrajal nad tem umorom, ki je bil res lopovski umor — prav tak lopovski, kakor je bil Dollfussov masaker socialistov! Dollfussa so takoj razglasili za svetega mučenika in do malega v vseh mestih Avstrije so se glavni trgi spreminili v Dollfussov trg v spomin na velikega mučenika.

Kaj se je pa zdaj zgodilo? Dynastijski katoliški nadškof in kardinal Innitzer, ki je najbolj opeval mučenika Dollfussa, je prvi zavpil: "Heil Hitler!" ko so ob prihodu včerajšnjega Hitlerja na Dunaj slovesno prekrstili dunajski Dollfussov trg v Planetov trg! In kakor bi trenil — so se vsi Dollfussovi trgi v Avstriji čez noč prekrstili v Planetov ali Hitlerjev trg! Kardinal Innitzer je čez noč zatajil mučenika Dollfussa! Zdaj je morilec Planetta veliki avstrijski junak in mučenik! — — —

Bodoči avstrijski cesar in ogrski kralj Oton je zdaj nacijski — Trocki, ki bo kmalu nosil smrtno obsodbo nad seboj. Postal je veleizdajalec — in avstrijski kardinal, ki je nekdo preklel socialistično zaplembo njegovih posestev, (Dolje v nadalj koloni.)

Predsednik Roosevelt govori po radiuameričkanu ljudstvu.

Vesti iz Jugoslavije

(Izvirna poročila iz Jugoslavije.)

STRAŠNA DRUŽINSKA TRAGEDIJA

Mati zastupila oba otroka in sebe

Na Gorjah pri Bledu se je na velikonočno soboto dogodila strašna družinska tragedija. Angela K. žena tovarniškega delavca z Jesenice, se je sprla s svojim možem in v živčni razravanosti sklenila umoriti sebe in oba otroka, sedemletnega sina Janeza in štiri letno hčerko Verico. Z otrokoma je odšla na veliko soboto dom na bližnji gozd in dala otrokoma ciankalij z bonboni. Otroka sta takoj umrla. Nato je sama ciankalij. Ko je prišla dom, je našla mrtve otroke. Vojni svet je takoj poslal vojaško komando, ki je našla mrtve otroke. Zastrela jih je s puščico. Zastrela jih je s puščico. Zastrela jih je s puščico.

ITALJANSKO-RUMUNSKO LETALO PADLO NA TLA

Podredi se je ponesrečilo italijansko letalo, ki je letelo v Rumunijo. — Vsi trije letalci mrtvi

Na velikonočni ponedeljek ogorčeno podredilo se je pri letu blizu Podrede na Kozanjskem hudu letalska nesreča. Padla sta priletela dva aviona, katerih eden je v zraku eksplodiral in nato tresčil na tla v bližini Podrede pri Podredu. V letalu podredilo se je ponesrečilo italijansko letalo, ki je letelo v Rumunijo. — Vsi trije letalci mrtvi.

Ljudje, ki so prestrašeni pri letu do razbitega aviona, so bili v letalu popolnoma zgoreli. Truplo pilota, kakih 500 metrov stran pa še dve trupli, pri katerih so našli dokumente, iz katerih sledi, da je eden 34 letni mehanik Luigi Merizzi, Italijan, drugi pa 33 letni Evgen Dozenu, po rodu Rumun, ki se je po letu odletel čez našo mejo v Italijo.

Kaže torej, da gre za dve italijanski letali, ki sta bili prodani v Rumunijo. Po letali so prišli rumunski letalci, spremljali pa jih je nekaj italijanov. Po pripovedovanju ljudi, ki so letali opazovali, je prišlo do eksplozije letala, nato je pilot skušal pristati, vendar pa ga je nesrečno prehitela. Avijon je tako razpadel, da se ne da ugotoviti, ali gre za vojaško ali potniško letalo. Razpadel je na več kilometrov daleč. Drugo letalo, ki je bilo nekaj časa na tleh, je bilo popolnoma zgorelo. Ker je bilo oblačno in megleno, zato je odletelo dalje proti Rumuniji. Orožniki so letalo zaplenili, položili trupla k razbitemu letalu in sporočili stvar obojestranski komandi in vojaški oblasti. Ko bodo prispela natančnejša pojasnila iz Italije ali Rumunije, bo stvar pojasnjena do kraja.

Smrtne nesreče kolesarja. — Na cestni proti Rogoznici pri Svi. Rupertu v Slov. goricah se je v peto ponesrečil 18 letni kolar, sin Jože Rojko iz Rogoznice. Bil je na dnini pri Sv. Lenartu, ko je za praznike s tremi drugimi fanti vračal domov na bleda. Nenadoma pa je padel na cesto s kolesa, da je dobil hude poškodbe. Prepeljali so ga na bližnjo bolnišnico, toda vsa zdravniška nega ni pomagala. Fant je kmalu po prevozu umrl.

Velika tatvina. — Sredi Ljubljane, v Studenčevski ulici je bil v nedeljo izvršen vlom, ki se je končal s tatvino. V tatvini so našli veliko denarja, ki je bil v veliki krompirnici, saj je v krompirnici bilo veliko denarja. Tatvina je bila izvršena s pomočjo krompirnice. Tatvina je bila izvršena s pomočjo krompirnice.

V eni izmed omar je imela škaf, v njej pa 50.000 din v gotovini. Najprej je stopila k tej omar in spoznala, da je tat denar našel in ga odnesel. Plen je vlomilca najbrže tako presenetil, da je pustil vse drugo v nemar: tik tega denarja je bilo nekaj denarja v tujih valutah, a se tega denarja tat ni niti dotaknil. Bil je zadovoljen s petdesetimi tisočaki. Krakerjeva je v tisti takoj prijavila policiji, ki je uveljavila preiskavo, vendar pa bo le težko izslediti vlomilca.

Velik požar na Sladkem vrhu. — Na Sladkem vrhu pri St. Ilju na naši in avstrijski meji stoji tovarna lepence, kjer je na velik četrtak izbruhnil požar. Okrog polnoči je izbruhnil ogenj v velikem skladišču, kjer je bilo spravljeno več vagonov lepence. Kako je požar nastal, ni znano in doslej niso mogli ugotoviti. Morebiti je kdo odvrnil ogorek cigarete, lahko pa tudi, da gre za požig. Skladišče je bilo nenadoma v ognju in prihiteli so vsi gasilci iz bližnjih vasi, prihiteli so tudi mariborski gasilci, pa tudi iz Avstrije je prihitelo pet gasilskih čet. Kljub številni pomoči pa je trajalo nekaj ur, da so ogenj pogasili vsaj na sosednjih skladiščih. Goreče skladišče pa je pogorelo z vso zalogo do tla. Okrog 20 vagonov lepence je zgorelo. Škoda znaša okrog četrtilijuna. Gasilec pa gre za sluzga, da so rešili vse ostale objekte, kjer so bili stroji in velika zaloga celuloze, lesa in lepence.

Prva letošnja smrtna žrtev naših planin

V torek pred veliko nočjo se je v naših planinah dogodila prva smrtna nesreča, katere žrtev je postal 27 letni nemški državljan, privatni uradnik Artur Schoepf iz Chemnitza.

V naše planine zahaja mnogo smučarjev in planincev, zlasti v Triglavsko pogorje. Vljubili so naše planine, ki nudijo pozimi lepa smučišča, poleti lepe plezalne ture. Tako je prišel 10. aprila iz Chemnitza tudi Schoepf s svojim prijateljem Trommlerjem in njegovo ženo. Nastanili so se v lepem smučarskem domu na Komni, odkoder so se v torek vsi trije odpravili s smučmi na izlet proti Bogatinu in Podrti gori in Govnjaču. Ko so prišli na lepo a strmo smučišče, ki je ležalo proti Govnjaču, je Schoepf sklenil, da se spusti naravnost po strmini. Zdrsnil je na smuček in izginil prijateljem izpred oči. Ko sta Trommler in njegova žena prišla potem po ovinku do Govnjača, sta se čudila, kako da ni tamkaj že njunega prijatelja. Kmalu pa sta opazila, da leži Schoepf nekaj metrov niže v snegu. Menila sta, da se je pri padcu tako zapletel, da ne more sam vstati. Odhitala sta mu na pomoč. Schoepf je ležal z glavo v snegu. Ko sta ga dvignila, sta videla, da je mrtel in da mu liže kri iz ust in nosa. Trommlerjeva sta odhitala v dom na Komni in obvestila druge smučarje o nesreči. Reševalci so takoj odšli, pridružili so se jim trije zdravniki, dva Nemci in en Hrvat. Zdravniki so ugotovili, da si je

Schoepf pri padcu zlomil tlak in je bil torej takoj mrtel. Truplo so spravili na Komno in potem v dolino. Na prošnjo Schoepfove matere bodo ponesrečenčev truplo odpeljali v Chemnitz. Ker pa vse zadeve glede prevoza niso bile takoj urejene, so Schoepfovo truplo pokopali začasno na pokopališču v bohinjski Srednji vasi na veliki petek. Pogreba so se udeležili skoraj vsi nemški planinci in smučarji, ki so za veliko noč prišli v naše planine na oddih. Pogreba se je udeležilo tudi mnogo domačinov in zastopnikov naših planinskih, smučarskih in tujakoprometnih društev.

Velik požar v Litiji. — Na velikonočno nedeljo zjutraj okrog 5. ure je izbruhnil v gospodarskem poslopu hotela "Pošta" pri Litijah požar, ki je grozil uničiti tudi hotel. Ogenj so opazili službovalci železničarji na postaji in takoj poklicali domače pa tudi litijske gasilce. Gasilski rogovji in plat zvona so sklicali gasilce. Takoj za njimi so prihiteli tudi gasilci iz Smartnega, nato pa še skavti. Iz Save so začeli z motorkami sipati vodo v plamen, toda vsemu naporu je uspelo samo omejiti požar na gospodarsko poslopje in preprečiti, da bi se bil razširil na hotel, v katerem imajo svoje prostore tudi pošta in financa. K sreči je bilo jutro mirno, brez vetra, tako da se požar ni razširil na hotel in druge hiše. V gospodarskem poslopu so bili tudi klavnica, garaža, drvarnica, pralnica, skladišča raznega blaga, med drugim vagon parketov in dva avtomobila. Avtomobila so rešili, vse drugo pa je zgorelo do tal. Škode je najmanj za 100 tisočakov, poslopje pa je bilo za varovano za 17.000 din. Živino so rešili. Litijski orožniki so takoj uveljavili preiskavo, kdo je požar podtaknil. Osumili so nekega stopača, ki se je ponoči oglašil v gostilni hotela in kot brezposelnih prošil za miloščino. Ker pa je bil že močno vinjen, ga je gospodar, hotelir in lesni trgovec Stribar pozval, naj odide iz gostilne. Na pragu je ta človek zagrozil, da "ga bodo še pomnili". Nekaj ur nato je izbruhnil požar. Kam je izginil ta stopač, ni znano. Preiskava se nadaljuje.

Gradnja ruske bojne ladje v Ameriki

New York, 30. apr. — Gibbs & Cox Co., arhitektska firma, katere glavni stan je v New Yorku, je naznanila, da je izdelala načrt gradnje ruske bojne ladje, ki bo največja na svetu. Načrt je bil že predložen v odobritev ameriškem mornariškemu departamentu. Pričakuje se, da departament ne bo ugovarjal gradnji bojne ladje, če ne bo ta ovirala izvajanja programa konstrukcije ameriških bojnih ladij.

Fašistični urednik kritizira Američane

Rim, 30. apr. — Virginio Gayda, urednik lista Il Giornale d'Italia, je objavil dolg uvodnik na prvi strani, v katerem kritizira izjave nekaterih Američanov proti fašizmu. Gayda vprašuje, če te izjave pomenijo, da hoče ameriško ljudstvo vojno z Italijo. Urednik citira izjave, ki so

Praga pozdravlja londonsko pogodbo

Praga, 30. apr. — Češkoslovaški vladni krogi so izrazili zadovoljstvo, ker sta Francija in Anglija sklenili novo militaristično pogodbo in obljubili, da bosta protektirali Češkoslovaško v slučaju nacistične invazije njenega ozemlja.

Dokaz zadovoljstva je bil podan po naznanilu, da je premier

jih podali kongresnik Byron Scott iz Californije, admiral William D. Leahy, William E. Dodd, bivši ameriški poslanik v Nemčiji, in Harold Ickes, tajnik notranjega departamenta, v katerih so obsojali fašistično agresijo.

David Dubinsky, predsednik unije International Ladies Garment Workers.

Peticija delavskega odbora odklonjena

Unija krčila provizije pogodbe

Chicago, 30. apr. — Organizirani delavci in delodajalci morajo upoštevati provizije sklenjenih pogodb, se glasi odlok federalnega okrožnega sodišča, ki je odklonilo peticijo federalnega delavskega razsodišča, naj prisili Columbian Enameling & Stamping Co., ki ima tovarno v Terre Haute, Ind., na ponovno uposlitev delavcev, ki jih je odpustila v teku stavke v marcu l. 1935.

Delavsko razsodišče je odredilo po zaslišanju, da mora družba uposliti vse delavce, ki jih je uposlila v času stavke in uposliti bivše stavarke. Kompanija se je uprla, naker je razsodišče pozvalo sodišče, naj enforšira odredbo.

Evan A. Evans, član federalnega sodišča, pravi v odloku, da je imela družba pogodbo, da učenja ne bo oklicala stavke v času veljavnosti pogodbe. Stavka je izbruhnila tri mesece pred potekom pogodbe, kar je sodišče smatralo za kršitev in vsled tega odklonilo peticijo delavskega razsodišča.

Praga pozdravlja londonsko pogodbo

Premier Hodža se zanaša na podporo Francije in Anglije

Praga, 30. apr. — Češkoslovaški vladni krogi so izrazili zadovoljstvo, ker sta Francija in Anglija sklenili novo militaristično pogodbo in obljubili, da bosta protektirali Češkoslovaško v slučaju nacistične invazije njenega ozemlja.

Dokaz zadovoljstva je bil podan po naznanilu, da je premier

jih podali kongresnik Byron Scott iz Californije, admiral William D. Leahy, William E. Dodd, bivši ameriški poslanik v Nemčiji, in Harold Ickes, tajnik notranjega departamenta, v katerih so obsojali fašistično agresijo.

Milan Hodža odložil govor po radiu glede problema nemške manjšine v Češkoslovaški, ki zahteva avtonomijo. On hoče videti, kakšen odmev bo dobila francosko-angleška pogodba v Nemčiji in drugih evropskih državah.

Češkoslovaška vlada je večeraj uradno zankala poročilo, ki ga je objavil berlinski list Der Angriff, glasilo ministra nacistične propagande Goebbelsa, da aktivnosti poveljnikov češkoslovaške armade izživajo konflikt z Nemčijo.

Anglija pospeši produkcijo bojnih letal

London, 30. apr. — Angleška vlada je sinoči naznanila, da bo podvzela korake z namenom, da pospeši produkcijo bojnih letal. V prihodnjih dveh letih bo zgradila 2750 novih letal, dočim je prvotni načrt določal konstrukcijo 1650 letal v tem času.

Illinoiska rudarska unija dobila čarter

(Nadaljevanje s l. strani.)

je Green imenoval Ozančiča in C. E. Pearcyja. Prvi je predsednik, drugi pa tajnik-blaginik. Oba sta uradnika progresivne rudarske unije. Konvencija, na kateri bodo izvoljeni stalni uradniki, se bo kmalu vršila.

Predsednik Ozančič, ki je dobil čarter od Greena, je ob tej priliki napadel Lewisa. Dejal je, da je potreboval milijone dolarjev iz blagajne rudarske unije za financiranje aktivnosti CIO in svoj povzdig, da postane močnejša sila tudi v politiki. Ozančič je dalje obsodil sedeče stavke in druge "teroristične metode CIO, ki so ustvarile anarhijo v Michiganu."

Vesti iz Primorja

Novo posojilo v znesku 60.000 lir bo najela piranska občina pri pulski hranilnici. Doslej še ni bilo objavljeno, v kakšne svrhe bodo denar porabili. Slično posojilo je nameravala najeti tudi rovinjska občina, ki je sklenila zgraditi z njim novo kopališče. Istrski pokrajinski upravni svet pa to zaenkrat še ni pristal.

Tudi na Reki nameravajo podreti staro mesto. "Gazzetta Ufficiale" je objavila dekret, s katerim je bil odobren podrobni regulacijski načrt za ta del mesta. Po dekretu bo morala reška mestna občina odkupiti od sedanjih lastnikov vse stavbe, ki se bodo morale po novem načrtu podreti. V ta namen bo morala seveda najeti večje posojilo, za katerega so se pogajanja z nekimi večjimi zavodi že pričela. V ostalem se bo moral regulacijski načrt po določilih dekreta iz februarja 1936 popolnoma dovršiti v prihodnjih 10 letih.

Smrt "moža iz rova". Zadnja leta je živel v Gorici v nekem zapuščenem rovu iz vojnih časov 60 let stari Marko Mileta iz Standreža, ki si je v njem postavil borno barako. Poznalo ga je pol Gorice pod imenom "mož iz rova". V ponedeljek se je nekaj dečkov iz Standreža igralo tam v bližini. Čudno se jim je zdelo, da moža ni na spregled. Odpravili so se v rov in našli Mileto mrtvega. Sodna komisija je nekaj ur pozneje ugotovila, da ga je že pred dnevi zadela kap.

Umrljivost v Julijski Krajini

Iz uradnih statističnih podatkov o vzrokih smrti za leto 1936 posnemamo, da je prišlo v letu 1936 v vsej Italiji 164.8 smrtnih primerov na 100.000 prebivalcev, če upoštevamo samo nalezljive in podobne bolezni. Umrljivost v Julijski Benečiji znatno prekaša vsledčavno povprečje z 222.5 in je višja izmed vseh italijanskih provinc le še na Sardiniji, kjer znaša 255.1. Za Julijsko Benečijo, ki je torej v vsej Italiji na drugem mestu, pride na tretje mesto Tridentinska Benečija z 200.9. Najboljše so menda po teh statistikah zdravstvene razmere v Kalabriji, kjer pride na 100 tisoč prebivalcev samo 137.4 smrtnih primerov, in na Siciliji s 139.0. Med vsemi boleznimi je na prvem mestu jetika: vsledčavno povprečje znaša 87.2 smrtnih primerov na 100.000 prebi-

Dr. Townsend, ustanovitelj in vodja znanega penzijskega gibanja.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje s 2. strani)

Zdravico in Strausovo Tales of the Vienna Forest. Zbor vodi in spremlja na glasovir Paul Sifler.

Za zaključek programa so skupni zbori zapeli Našo zvezdo pod vodstvom Jakoba Muhe. Navzoči so bili s programom zelo zadovoljni, kar je pokazal aplavz. Kajti vsi zbori so peli lepo, da je nemogoče reči, kateri zbor je najboljši. Pripravili so se zelo dobro za ta festival. Posebno razveseljivo dejstvo je, da je pri vseh zborih zastopana večinoma naša turojena mladina, kar dokazuje, da bo še dolgo ostala živa naša lepa slovenska pesem v tej deželi.

Skupni zbori so na svoji seji sklenili, da se prihodnji spomladanski festival vrši v Milwaukeeju prvo nedeljo v maju 1939.

Društvo Triglav—Zora št. 2

SNPJ bo letos praznovalo 35. letnico svojega obstanka. Leta 1903 v septembru so se zavedli rojaki zbrali skupaj ter organizirali društvo na svobodnemiselnih podlagah. Šest mesecev pozneje, ko se je organizirala Slovenska narodna podpora, se je društvo priključilo k njej. Na tej proslavi bo tudi sodelovalo pevsko in dramsko društvo "Soci", prispevali bodo pomenljive igre in zapeli nekaj pesmi. Glavni govornik bo predsednik SNPJ Vincent Cankar. Več o tem bomo še poročali.

Frank Martinjak, 2.

Kaj je z nami delavci?

Cleveland, Ohio. — Zdi se mi, da je naslovno vprašanje namesta. Pri razmišljanju, kakšna konfuzija vlada med delavci, njih voditelji in njih organizacijami, me na smrt zaboli srce in solze mi zalijejo oči. Pred očmi mi kroji besede avtorja "Kapitalizma" in očeta znanstvenega socializma: "Osvoboditev delavstva izpod kapitalističnega jarma je delo njega samega. Razredni boj med delom in kapitalom. Delavec vsega sveta, združite se! Izgubiti nimate drugega kot svoje veriže."

Sedaj, v najbolj kritičnih časih za delavstvo vsega sveta, pa pridejo oni, ki pri vsaki priliki zatrjujejo, da propagirajo nauke očeta znanstvenega socializma Karla Marksa in delujejo za kolektivno varnost s kapitalističnimi vladami proti fašizmu. Kakor da ne bi bil kapitalistični sistem podlaga fašizmu. Konfuzija brez primere! Z vsa energijo delavcev, nato pride influenza 24.8, dočim so ostale nalezljive bolezni zastopane v manjših številkah. Najvišja je številka za jetiko v Julijski Benečiji, kjer je skoraj še enkrat višja kot državno povprečje: znaša namreč 155.1, daleč pred drugimi provincami. Za Julijsko Benečijo pride na drugo mesto tridentinska Benečija s 140.8 in Sardinija s 135.5, nato slede z večjimi številkami, kot je drž. povprečje, še Toscana s 102.2 in Ligurija s 100.5.

Pod državnim povprečjem pa je številka za influenco v Julijski Benečiji, kjer znaša samo 15.8, najvišja je namreč v Apuliji 45.1 (na 100.000 prebivalcev.) Iz teh števil vidimo, da je tudi v Julijski Benečiji najhujša morilka našega naroda jetika.

lujejo za enotno fronto s kapitalistično stranko, ki so jo nedavno smatrali za fašistično, samo da obljubi puhle reforme, če jih po izvolitvi dobijo ali ne.

Ali je to pot do osvoboditve delavstva izpod kapitalističnega jarma? Ali je to razredni boj, na katerega je največ važnosti poлагal Karl Marks? Brez boja ne bo delavstvo odpravilo kapitalističnega sistema in ne doseglo svojo osvoboditev. Kdaj in kje je Karl Marks zapisal, delavci sveta, združite se s kapitalisti v kapitalističnih strankah za svojo osvoboditev izpod kapitalističnega jarma? Na veliko razočaranje razredno zavednega delavstva je tako. Bivši "čisti" revolucionarji propagirajo enotno fronto s kapitalističnimi strankami — v Ameriki z demokratično stranko. Vzrok navaajo: za ohranitev demokracije in proti fašizmu! Baa te stranke, ki se proglašajo za varuha demokracije in za katere bivši revolucionarji lomijo kopja, so izdale legalno demokratično vladno v Spaniji v prid fašizmu. Demokratična stranka, s katero delujejo komunisti potom delavske ne-strankarske lige, ki je na vladi in v ogromni večini je na nizkoten način izdala sestrsko demokratično vladno v Spaniji. Zaloputnila je vrata tako trdo, da lojalistična vlada ne mora dobiti potrebnega vojnega materiala, katerega potrebuje, da izžene s svoje zemlje zunanje fašistične vsiljivce. Fašistom je pustila vrata natežaj odprta, svobode željno in demokratično špansko ljudstvo je pa prepustila, naj ga raztrgajo fašistični volkovi. Zdrav razum pove, da ta vlada in njena stranka, če bo prišlo do odločitve za resnično demokracijo ali fašizem, bosta dali odločitev stoprocentno na stran fašizma. Samo da se ohrani sedajni kapitalistični sistem.

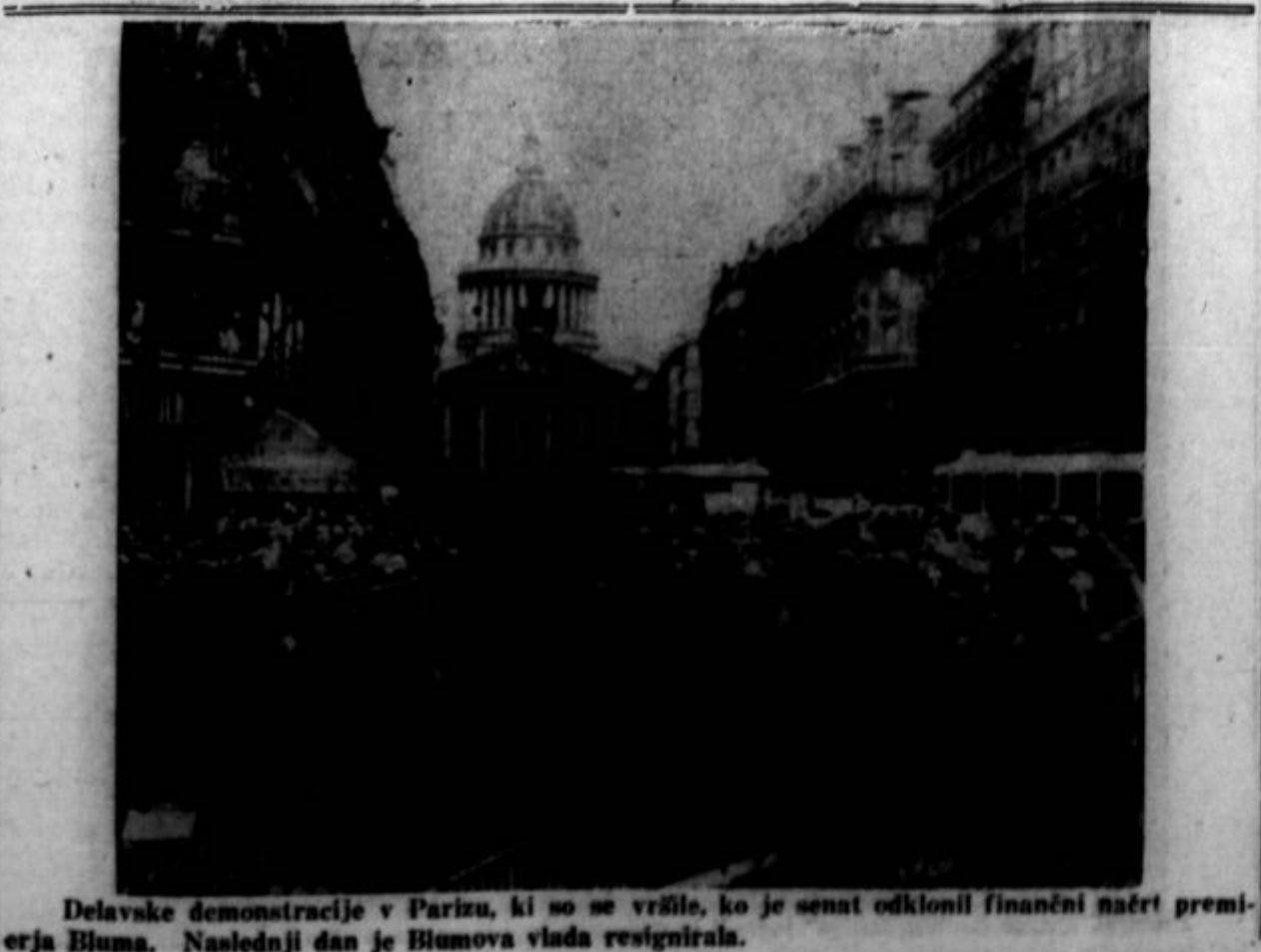
Vsak zaveden delavec je za enotno fronto na razredno zavedni delavski podlagi, ki bo slone-la na principih socializma, ne na principih kapitalizma, kateri je oče fašizma. Kdor propagira drugačno enotno fronto, vata druge in sam sebe, če se pa tega zaveda, je demagog, katerega mora delavstvo čimprej odstraniti, če ne, se lahko izleže kuga, katere bo katastrofalna za delavstvo.

Potrebno je, da mi delavci o teh važnih vprašanjih razpravljamo, in to brez osebnih predsodkov. Osebna polemika v javnosti nikomur ne koristi, škoduje pa delavski stvari. Če se bomo držali v tem pravcu, bomo koristili sebi in onim, katerega delamo: delavskemu razredu.

V nedeljo 8. maja se bo v SND vršila konferenca Prosvetne matice JSZ za clevelandsko in okoliške naselbine. Vse organizacije v okrožju konference št. 2 so vabljene, da pošljejo svoje reprezentante na to zborovanje, katero se prične ob 10. dopoldne. Razmotrivali bomo o mnogih zadevah, ki se tičejo našega izobraževalnega, kulturnega in političnega udejstvovanja. Kot poslušalci boste dobrodošli tudi tisti, ki slučajno ne boste zastopniki.

Louis Zerk.

Ali ste naročili naš dnevnik "Prosveto"? Podpirajte svoj list!

Delavske demonstracije v Parizu, ki so se vršile, ko je senat odklonil finančni načrt premijerja Bluma. Naslednji dan je Blumova vlada resignirala.

F. M. DOSTOJEVSKIJ:

Bratje Karamazovi

Roman v štirih delih s prilogom — Poslovni Vladimir Levčič

"Se pravi, kako naj ti to povem, če ti je resno do tega..."

"Ali je Bog ali ga ni?" je spet s srdito trdnostjo kričnil Ivan.

"A, tedaj te resno zanima? Dragec moj, bogme ne vem, veliko besedo si izrekel."

"Ne veš, Boga pa vendarle vidiš? Ne, ti nisi sam po sebi, ti si jaz, nič drugega ne! Ti si nesnaga — moja domišljija si!"

"Se pravi, če dovoliš, filozofija nama je skupna; menda bo res tako. Je pence, denc je suša, to vem z gotovostjo, vse ostalo, kar je okoli mene, vsi ti svetovi, Bog in celo sam satan — vse to pa zame ni dokazano, ali obstoji samo po sebi, ali je samo začasna in edinstvena emanacija... skratka, brž moram prekiniti, zakaj videti je, da zdaj-zdaj planeš po koncu in se stepeš z menoj."

"Mar bi mi povedal kako zgodbico!" je bolestno rekel Ivan.

"Je zgodbica, ki se nanaša prav na najin predmet, to je, ne zgodbica, ampak tako — bolj legenda. Evo, ti me oštevaš zaradi nejevere, češ: 'vidiš ga, veruješ pa ne'. Toda prijatelj moj, saj nisem jaz edini tak, tam pri nas je zdaj vse zmešano in vse to samo zaradi vaših ved. Dokler so bili še atomi, petero čutov in štiri prvine — na, takrat je še nekako šlo. Atomi so bili tudi v starem svetu. Ali, ko se je med nami razvedelo, da ste pri vas odkrili 'kemični molekul' in 'protoplasmo' in vrag si ga vidi kaj še — takrat je tudi pri nas vse stisnilo repove med noge. Prava kolobocija se je pričela, pred vsem praznovanje in spletke; zakaj spletke je pri nas prav toliko kakor pri vas, še kako trohico več, in končno, tudi pri nas imamo tak oddelek, kjer sprejemajo 'po-ročila' izvestne sorte. In tako imamo tedaj to čudnaško legendo, še iz našega srednjega veka — ne našega, ampak našega — in nihče ji ne verjame, niti pri nas ne, razen sedem pudov težkih trgov, to je, spet ne vaših, ampak naših trgov. Vse, kar imate pri vas, imamo tudi pri nas, to je naša skrivnost, ki ti jo razodene prijateljstva, čeprav je prepovedano. Ta legenda pripoveduje o rajju. Bil je, tako pravi, to pri vas na zemlji neki tak mislec in filozof, ki je 'vse zametaval, zakone, vest in vero', zlasti pa — bodoče življenje. Umrl je, misleč, da pojde naravnost v temo in smrt, a namestu tega se je odprlo pred njim — bodoče življenje. Osupnil je in se vznemleljivo: 'To', pravi, 'se upira mojim nazorom'. In za to, vidiš, so ga tudi obsodili... se pravi, oprosti mi, pripovedujem ti samo, kar sem slišal, vse to je samo legenda... obsodili so ga, vidiš, da mora v tem prehoditi kvadrilijon kilometrov (zakaj pri nas računamo zdaj na kilometre), in kadar odsluži ta kvadrilijon, tedaj se mu odpro rajska vrata in vse mu bo oproščeno..."

"Kakšne muke pa še imate na onem svetu razen kvadrilijona?" ga je z nekakšno čudno živahnostjo prekinil Ivan.

"Kakšne muke? Oh, rajši me ne vprašuj: preje je bilo to in ono, a zdaj se ne vdomačile največ navedene, 'aklenje vesti' in vsa ta neumnost. Tudi to je posneto po vas, po 'ublaženih segah'. Nu, in kdo je s tem pridobil? Pridobili so samo brezvestneži: kaj pa se meni tak za sklenje vesti, ko je vobče nima! Zato pa so trpeli spodobni ljudje, ki jim je še ostala vest in čast... Tu se vidi, kaj pomenijo reforme na nepravilnih tleh in še prepisane po tujih napravah: sama škoda nastaja iz njih, nič drugega ne! Naš stari peklenski ognjiček je bil vendarle boljši. Nu, tak vidiš, tisti grešnik, ki je bil obojen na kvadrilijon, je malce postal, pogledal in legel preko ceste: 'Nočem iti, iz načela ne pojdem!' Vzemi dušo ruskega prosvetljenega ateista in pomešaj jo z dušo preroka Jone, ki je prebival v kitovem trebuhu tri dni in tri noči, pa imaš značaj tega misleca, ki je legel preko ceste."

"Na kaj pa je legel tam?"

"Nu, gotovo je imel na kaj leči. Pa ne da bi se norčeval?"

"Vri dečko!" je kričnil Ivan, še vedno s tišto čudno živahnostjo. Zdalj ga je poslušal z nekakšno nepričakovano radovednostjo. "Nu kako, ali teži še zdaj?"

"Prav to, je tisto, da ne. Ležal je skoro tisoč let, nato pa je vstal in šel."

"Tak osel!" je vzkliknil Ivan in udaril v nerovno grohot, kakor bi še vedno napeto nekaj premišljeval. "Ali ni vse eno, če ležiš večno ali če hodiš kvadrilijon vrst daleč? To je vendar za bilijon let hoje?"

"Se dosti več, le škoda, da nimam svinčnika in papirja, drugače bi lahko izračunal. A saj je že davno dospel — in prav tu se grične zgodbica."

"Kako dospel? Kje pa je vzel tisti bilijon let?"

"Vidiš, ko venomer misliš na našo sedanjo zemljo! A ta današnja zemlja se je nemara sama že bilijonkrat ponovila; nu, izživila se je, ledenela, razletavala se in se razsipala, razpadala v prvotne sestavine, spet voda, ki je bila nad kopno zemljo, in nato spet komet, spet solnce, iz solnce spet zemlja — zakaj ta razvoj se morda že neštetič ponavlja in zmerom v isti podobi, do najmanjše podrobnosti. To ti je dolčas, da grgeja biti ne more..."

"Nu, nu, a kaj se je zgodilo, ko je dospel?"

"Komaj so mu bili odprli raj in komaj je bil vstopil, dve sekundi še ni bil tam — in to po uri, po uri (čeprav bi bila morala njegova ura, mislim, v njegovem žepu spotoma že davno razpasti v prvotne sestavine) — dve sekundi še ni bil tam, pa je vzkliknil, da bi lahko prehodil v dveh sekundah ne samo kvadrilijon, ampak kvadrilijon kvadrilijonov, tudi če bi jih povzdignil na kvadrilijonsko potenco! Skratka, zapel je 'hozano', in to tako pretirano, da mu nekateri tam, ki so bili po svojem načinu mišljenja nekoliko boljši od njega, izprva niti roke niso hoteli podati, češ kar preveč vsiljivo je uskočil h konservativcem. Ruska natura! Ponovim: to je legenda. Kakor sem jo kupil, tako sem ti jo prodal. Zdalj vidiš, kakšni pojmi še vladajo pri nas o vseh teh stvareh."

"Ujel sem te!" je z nekakšno skoro otroško radostjo vzdihnil Ivan, kakor da se je končno vendar še nečesa spomnil: "To zgodbico o kvadrilijonu let — saj to sem si sam izmislil! Sedemajst let mi je bilo tisto, v gimnazijo sem hodil... pa sem si izmislil to zgodbo in sem jo povedal nekemu tovarišu, Korovkin mu je ime, bilo je v Moskvi... Ta zgodbica je tako značilna, da je nisem mogel vzeti od nikoder. Pozabil sem jo bil, a zdaj mi je prišla nezavedoma spet na um — meni samemu, ne pa da bi mi jo bil ti povedal. Kakor se pač človek časih nezavedoma spomni tisoč stvari, še takrat, kadar ga peljejo na morišče... V sanjah sem se je spomnil. Evo, prav ti ta sen! Sen si, v resnici pa ne obstojiš!"

"Po vnemi, s katero me odbijaš," se je zamejal gentleman, "prihajam do prepričanja, da vendarle veruješ vame."

"Se malo ne. Niti za stotnik ne verujem!"

"A za tisočinko veruješ. Saj morda so baš homeopatske doze najmočnejše. Priznaj, da veruješ, nu, za desetstotinko..."

"Niti za trenutek ne!" je razjarjeno kričnil Ivan. "Sicer bi pa rad veroval vate!" je zdajci nekam čudno dodal.

"Ehe! Vidiš, to je vendarle nekakšno priznanje! A ker sem dober, ti hočem tudi tu pomagati. Čuj: jaz sem tisti, ki sem te ujel, ne pa ti mene! Nalašč sem ti povedal tvojo lastno zgodbico, ki si jo bil že pozabil, da bi bil vendar že razočaran o meni."

"Lažeš! Cilj tvoje govornice je, da me uveriš o tem, da si."

(Dolje prihodnjič.)

Ivan Podršaj:

Gregor Sodja

(Odlomek poglavja iz povesti "Siva jelša")

"Veš, Gregor, to ti povem zato, da ne boš zameril, če bo prepozno."

Sodja je še zmerom široko strmel v Ravnika, ki je podprl svojo trditve z ogorčenim pogledom na papir v sosedovih rokah.

V mračni zamišljenosti je poslušal Markež pogovor za mizo v kotu. Besede, ki jih je pravkar slišal, so podvojile pezo njegovih lastnih skrbi. Mar ni bil on prav za prav prvi, ki je odprl tuju vrata v Leše? Tistih stotakov, ki jih je dobil za košenico pod Kresnikom, že davno ni več, ob njegovem lazu pa se šopiri zdaj že drugi povečana stavba, kamor prihajajo poleti in pozimi ljudje, ki nosijo denar v "Najland", kakor pravi tuja gospoda njegovi nekdanji poseki, vrnil Ravnik in pokazal z roko, ki mu jo je pridobil oče s sekirjo na Markeža. "Pa tudi Pikon in

in z ognjem, da se je mogla rediti živina.

"No, Gregor, kaj praviš?"

Sodja se je ozrl po Markežu in dejal:

"Kdor trdi, da je greh pomagati si v sil, ta ne more biti pri zdravi pameti ali pa je zahrbtnik in politični hujskač!"

Ravnik, ki je poznal Gregorjevo stisko, je namenoma prelišal njegovo namigovanje. Nagnil se je k njemu in rekel:

"Poslušaj! Nihče ti ne bo mogel ničesar očitati, če si pomagáš s prodajo. Toda greh, velik greh nad lastno krvjo je, če sprejmeš ponudbo, za katero se skriva Samuel Goldregen!"

"Kako veš to? Ali nisi bral pisma?"

Ravnik se je nasmehnil. Njegove oči so dobile akoraj hudo ben blek.

Sodja ga je ostro pogledal in resno vprašal:

"Kako veš to? Na dan z besedo?"

"Nič lažjega kakor to," je odspoda njegovi nekdanji poseki, vrnil Ravnik in pokazal z roko na Markeža. "Pa tudi Pikon in

Klinar mi bosta pritrdila. Le meni verjemi. Gregor!"

"Tako torej — to si hotel povedati — no, lepega sosedu imam — je jezno govoril Sodja. Njegove oči so zle trdo proti mizi, kjer je sedel Markež, ki se je ogibal njegovega pogleda.

"Ne vznemirjaj se, Gregor," je nadaljeval Ravnik, "in ne delaj mi krivice, če si mož, za kakršnega te imam."

Sodja je odrazil kozarec in dejal:

"Besede niso dokazi."

"Dostikrat je ena sama beseda, izrečena v pravem času, več vredna kot vsi dokazi po storjenih škodi."

Poudarek njegovega glasu je bil suh in hladen, vendar dovolj močan, da je zadel Sodjo, ki je naglo segel po čaši in jo izpraznil.

"Morda utegneš imeti prav," je spregovoril, "ampak čemu se sklicuješ na Pikona in Klinarja? In na Markeža? Vsega imajo dovolj, zemlje in denarja, še dolgovi nimajo."

"Ne gre za to. Pikon je pro-

dal, ker ga je žid pregovoril. Klinarju pa je nastavljal past s prav takim pismom, kakršno si dobil ti od posredovalne pisarne. Oba je premetila visoka ponudba. Prodala sta zemljo tujcu, ki je postavil na njej izkoriščevalnico naših ljudi, on sam pa živi brez dela in grabi naš denar za svoje Sare in Aranke."

Sodja je meril soseda z očmi. Nič se ni zganilo na obrazu, toda njegov pogled je pričal, da so Ravnikove besede zadele ob njegovo vest.

"Denar iz židovih rok ne o-slepi samo oči, ampak zastrupi tudi dušo," je pristavil Ravnik.

Gregor je molčal. V duhu je zagledal pred seboj trebušasto postavu s temnopoltim obrazom in črnimi, kodrastimi lasmi. Nabuhla spodnja ustnica se je tresla, ko so prihajali izpod zakrivljenega nosu pojoči glasovi govornice s tujim naglasom. Zdaljci se mu je zazdelo, da je debelušnik segel s svojo mastno roko po listnici. Gregorjev obraz je od pritiska krvi zaripel.

Ravnik je videl, kako ga je grabilo. Prijel ga je za roko in dejal:

"Pomeniva se prijateljsko, Gregor."

Sodja ni odgovoril. Tudi roke ni umaknil.

"Zato sem te poiskal. Preskrbim ti posojilo, če pa že hočeš prodati, naj ostane denar doma."

Gregor se je zdrznil. Izpulil je roko iz sosedove desnice in dejal z glasom, ki je razodeval veliko nejevoljo, pa tudi jezo:

"Svariš me pred tujo pastjo, sam pa mi nastavljaš zanko okoli vratu!"

Komaj je izrekel te besede, je že udaril po mizi in zavpil:

"Ne boste me! Krčmar, še eno mero!"

Ravnik je molčal.

Sodja je zaklical:

"Markež, pridi sem!"

Markež se je nekoliko obotavljal, pogledal zdaj Sodjo zdaj Ravnika, naposled pa je vstal in prisedel.

"Markež, pol veka že nisva govorila. Grdo je to, pa kaj hočemo! Ne bom ti več metal trnja pred vrata — 'Pustiva to. Iz prazne lupine ni jedra,' se je motal iz zadrege Markež."

Sodja je nalil obema in dejal:

"Markež, reven sem kot lesa. Le nikar me ne glej tako! Kresnik je daleč, toda v Lešah vedo že vsi. No, Ravnik, mar ni tako?"

"Nesreča pride redko sama," je resno odvrnil Ravnik in zagrebel roko v suknjico. "Otroke je dal v šole. Majda mu je umrla, pa je prišlo, kar mora priti, če so kar trije ogli brez podpore."

"Hudo je," je zamrmral Markež.

"Dolgo si je nakopal," je nadaljeval Ravnik, "pa misli prodati."

Markežu so se raztegnila lica.

"Vidiš, Markež, tako je," je rekel Gregor z glasom, ki je izdajal njegovo ponižanje. "Zgubil sem veselje, pa tudi volje nimam več prave. Dolgovi glodajo —"

"Ampak Ogarjeve kmetije ne bodo izgledali," je pripomnil

dal, ker ga je žid pregovoril. Klinarju pa je nastavljal past s prav takim pismom, kakršno si dobil ti od posredovalne pisarne. Oba je premetila visoka ponudba. Prodala sta zemljo tujcu, ki je postavil na njej izkoriščevalnico naših ljudi, on sam pa živi brez dela in grabi naš denar za svoje Sare in Aranke."

Sodja je meril soseda z očmi. Nič se ni zganilo na obrazu, toda njegov pogled je pričal, da so Ravnikove besede zadele ob njegovo vest.

"Denar iz židovih rok ne o-slepi samo oči, ampak zastrupi tudi dušo," je pristavil Ravnik.

Gregor je molčal. V duhu je zagledal pred seboj trebušasto postavu s temnopoltim obrazom in črnimi, kodrastimi lasmi. Nabuhla spodnja ustnica se je tresla, ko so prihajali izpod zakrivljenega nosu pojoči glasovi govornice s tujim naglasom. Zdaljci se mu je zazdelo, da je debelušnik segel s svojo mastno roko po listnici. Gregorjev obraz je od pritiska krvi zaripel.

Ravnik je videl, kako ga je grabilo. Prijel ga je za roko in dejal:

"Pomeniva se prijateljsko, Gregor."

Sodja ni odgovoril. Tudi roke ni umaknil.

"Zato sem te poiskal. Preskrbim ti posojilo, če pa že hočeš prodati, naj ostane denar doma."

Gregor se je zdrznil. Izpulil je roko iz sosedove desnice in dejal z glasom, ki je razodeval veliko nejevoljo, pa tudi jezo:

"Svariš me pred tujo pastjo, sam pa mi nastavljaš zanko okoli vratu!"

Komaj je izrekel te besede, je že udaril po mizi in zavpil:

"Ne boste me! Krčmar, še eno mero!"

Ravnik je molčal.

Sodja je zaklical:

"Markež, pridi sem!"

Markež se je nekoliko obotavljal, pogledal zdaj Sodjo zdaj Ravnika, naposled pa je vstal in prisedel.

"Markež, pol veka že nisva govorila. Grdo je to, pa kaj hočemo! Ne bom ti več metal trnja pred vrata — 'Pustiva to. Iz prazne lupine ni jedra,' se je motal iz zadrege Markež."

Sodja je nalil obema in dejal:

"Markež, reven sem kot lesa. Le nikar me ne glej tako! Kresnik je daleč, toda v Lešah vedo že vsi. No, Ravnik, mar ni tako?"

"Nesreča pride redko sama," je resno odvrnil Ravnik in zagrebel roko v suknjico. "Otroke je dal v šole. Majda mu je umrla, pa je prišlo, kar mora priti, če so kar trije ogli brez podpore."

"Hudo je," je zamrmral Markež.

"Dolgo si je nakopal," je nadaljeval Ravnik, "pa misli prodati."

Markežu so se raztegnila lica.

"Vidiš, Markež, tako je," je rekel Gregor z glasom, ki je izdajal njegovo ponižanje. "Zgubil sem veselje, pa tudi volje nimam več prave. Dolgovi glodajo —"

"Ampak Ogarjeve kmetije ne bodo izgledali," je pripomnil

IZ PRIMORJA

Goriški trg

Že v predvojnih letih se je v Gorici sprico vrtov, sadovnjakov in vinogradov v njeni neposredni okolici, v spodnji Vipavski dolini, pa tudi v Brdih, razvilo bogato tržišče z izbranimi kmetijskimi pridelki in sadjem. Vojna je ustavila in skoraj za celo desetletje onemogočila njegov nadaljnji razvoj. V povojnih letih pa so se goriški kmetje, vrtnarji, sadjarji in vinogradniki znova lotili dela, ki jim sedaj spet donša bogate sadove, dasi jih sprico omejenega odjemalskega kroga ne spravljajo več tako zlahka v denar. Včasih se je goriški semenski krompir na veliko izvažal v nekdanjo Kranjsko in goriško sadje in vino sta našli dobre odjemalce ne le na Dunaju, nego celo v Pragi in po drugih daljnih velikih mestih. Tudi zadnja leta so goriške češnje, breskve in grozdje spet našle pot na srednjeevropska tržišča, vino in druge pridelke pa so izpodrinila deloma močnejša in cenejša italijanska vina in drugo blago.

"Kaj boš prodajal? Oženi se!"

Nehote je odmaknil stol. Oženi naj se? S katero? S Heleno seveda! S katero drugo ne? Pogledal je izpod čela proti Markežu, ki je gladił ogel nepogrnjene mize pred seboj.

Markež je ujel njegov pogled in rekel:

"Gospodinje ti je treba, ne pa židovega denarja!"

Sodja se je obrnil k Ravniku: "Si slišal?"

"Sem," je suho odvrnil Ravnik in si prižgal pipo.

V izbo so prihrumeli fantje. Lavrinov Andrej je stopil k Sodji in mu pomenljivo rekel:

"Stric, gospoda vas je prišla obiskat! Doli pod klancem jih čaka avto."

Sodja je vrgel na mizo prgišče drobiža, vstal, poveznil na glavo klobuk in odšel.

Te dni so bili objavljeni drobnejši podatki o prometu goriškem tržišču. Izkupeček izvoznega blaga je znašal lani približno 7 milijonov lir. Se precej pa so iztržili za blago, ki se porabilo doma. Tako je bilo ni v celoti prodanega 75,0 stotov sadja za 6,5 milijona. Samo na češnje in breskve je padlo 3,5 milijona lir izkupiča. V denar je šlo preko 10,000 stotov zgodnjega krompirja, pre 5000 stotov stročjega fižola, pa ko 2000 stotov namiznega grozja, itd. Vendar pa je bilo blago izredno poceni. Tako prodajali breskve in češnje vprečno po 125 lir, stročji fižol po 50 lir, beluše po 200 lir stot.

Rudarska strokovna šola v binju je nameščena v starem slopu, ki niti po svojih prilih niti iz higijenskih razlogov ni več primerno za šolo. Li posebno "Corriere Istriano", že ponovno opozirila na potrebo novega šolskega poslopja. Štva so se končno zbrala in grnja bi se morala pričeti že pretekli teden. Listi se sedaj vsujejo, čemu se vsa stvar zavlaže, ko je bilo vendar odredbe da se mora šola s prihodnjim školskim letom že preseliti v novo poslopje.

Tečaj italijanščine. V okviru goriške pokrajinske zveze fašističnih organizacij meravajo prirediti več tečajev za delavke, služkinje in postrebnice. Tečaji se bodo pričeli v nekaj dneh. Že sedaj vsi, ki se bodo vključili, bodo imeli pravico, da se mora šola s prihodnjim školskim letom že preseliti v novo poslopje.

Zavod za zemljiški kredit vzhodni Furlaniji se vključuje goriško mestno hranilnico, okviru katere bo deloval v Lešah, če se kot poseben oddelk. Ta oddelk hranilnice bo razlagal 3,5 milijona lir. Vsi stali fondi in rezerve dosedanjega samostojnega zavoda se bodo da se likvidirajo in prenesejo v podobne fondne hranilnice.

V Labinju so pričeli graditi vodovod. Dela naj bi se dovršila že do prihodnjega leta. Labinj bo prejemal vodo od velikega istrskega vodovoda, katerega odcepek proti Labinščini je v gradnji. Sedaj so pričeli s posilni še na graditve posebnega javnega kopališča v Labinju. Kopališče naj bi se uredilo v pritličnih in kletnih prostorih občinskega doma, ki pa jih ima sedaj v najemu delavske druge. Med občinami in zadrugami je nastal spor, ker se slednjejo odredi svoji godni goročni najemniški pogodbi.

POSLSUJTE

PALANDECH'S TRAVEL BUREAU
Folklore Radio Program

Every Sunday from 1 to 2 P.M.
Station WWAE — 1200 Kilobytes

Ali ste že naročili Pravo to ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku domovino? To je edini trajne vrednosti, ki ga mal denar lahko povzroji v domovini.

Rudarji, katere so "vigilantje" izgnali iz rudarske naselbine, so postavili šotarišča pred državnim zbornico v Sacramento, Cal., ko je governor Merriam odklonil intervencijo.